

MİNSK GRUBU EŞ BAŞKANLIK SİSTEMİ

Ali Hikmet ALP

Blog No: 16
26.02.2013

AGİK'in Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki Karabağ anlaşmazlığını çözmek için kurduğu "Minsk Grubu" nun çalışmaları 1994 yılından beri Amerika Fransa ve Rusya'nın temsilcilerinden oluşan bir "Eş başkanlık-Co-chairmanship" aracılığı ile yürütülüyor. AGİK içinde başka örneği olmayan bu düzenlemenin nasıl ortaya çıktığını araştırırken AGİK'in bir seri konferanslar yerine sürekli bir kuruluş hüviyeti kazandığı 1989 yılından 1997 yılına kadar Türkiye Daimi temsilciliği görevinde bulunan Emekli Büyükelçi Ali Hikmet Alp ile bu konuyu görüştük. Büyükelçi bize özetle şunları söyledi: "Eşbaşkanlık gibi bir kurum AGİK'in kuralları içerisinde yok. Ortaya çıkışı ise herhalde diplomasi tarihinde ilginç diplomasi oyunlarından birisi olarak görülebilir.

Hikâyenin arka planına gelince...Belki biliyorsunuz başlangıçta Belarus, A.B.D,Almanya, Fransa, İtalya, İsveç, Finlandiya, Rusya ve Türkiye'nin katılımıyla bir konferansın toplanması ve iki ülkenin arasını bulması fikri ortaya atıldı. O tarihte AGİK henüz daimi bir teşkilat değildi ve işleyiş kuralları ve yapısı da netleşmemişti. Konferans sorununun AGİK prensipleri, taahhütleri ve hükümleri" çerçevesinde çözülmesi için taraflara yardımcı olacaktı Yani başlangıçtan beri bu düzenleme AGİK'in tam içinde değil, onun kenarında veya "himayesinde" olacak bir düzenlemeydi. Bu fikri ortaya atanlar bizim itiraz edeceğimizi, en azından kabul etmek için bazı tavizler isteyeceğimizi veya Azerilere hoş gitmeyecek bazı telkinlerde bulunabileceğimizi tahmin ettikleri için bizden önce Azerbaycan temsilcisiyle görüşüp ikna ettiklerini 1992 Kasım ayında Helsinki'de yapılan konferans sırasında Azerilerden öğrendik. Sonradan Bakan Yardımcısı olan, genç ve yetenekli Azeri diplomatı genel kurul toplantısı sırasında bana geldi ve konuyu anlattı. Kendisine konuyu Bakanımız Hikmet Çetin'e anlatacağımı, ancak AGİK'in bu konulardaki kuralları henüz belirlenmediğinden çok ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini, bizim katılımımızın

da bir ön şart olduğunu söyledim. İsmi şimdi vermekte sakınca gördüğüm Azeri diplomat katılımcıların henüz belirlenmediğini, ancak Ermenistan'ın itiraz etmesine rağmen Türkiye'nin katılmasında ısrar ettiklerini, ancak heyet başkanlarının bu öneriyi kabul ettiğini söyledi. Bence hata etmiş, bu kadar önemli bir konuda nasıl olmuş da bu kadar çabuk talimat almış dediğimde talimat falan alınmadığını, başkanın karar verdiğini söyledi. Başkanları nedense bizden uzakta durmaya çalıştığı belli olan, Bakanımızla istişare edecek yerde yardımcısını gönderen bir zat, Bonn Büyükelçileriydi. Bu zatın günlük hayatta pazarlık etmekte usta olsa da uluslararası diplomaside tecrübeli olmadığı konuşmalarından da anlaşılıyordu. Bakanımız Hikmet Çetin'in de benimle aynı kanıda olduğunu söylemesine rağmen Azerbaycan delegasyonu verdikleri sözü değiştirmek için çaba harcamadı. Neticede bize de Ermeni delegasyonunun ve el altından Rusya Federasyonunun yürüttüğü muhalefete rağmen kendimizi katılanlar arasına koydurmaya çalışmaktan başka bir yol kalmadı. Neticede bunu sağladık, ancak AGİK'in kucağına doğumdan sakat bir bebek verilmiş oldu. Aslında belki de en iyi yol Azerbaycan'ın bir yaptırım gücüne, hatta o tarihte bir teşkilat statüsü dahi olmayan AGİK yerine hakkını BM Güvenlik Konseyinde aramasıydı.

Gerçi Güvenlik Konseyi Karabağ'ın Azerbaycan'ın toprakları içinde olduğunu teyit etti, ancak o da konunun sahibi olarak görülen Minsk Grubu'nun raporlarını dinleyip barışçı çözüm tavsiyesi vermekten öteye bir şey de yapamadı. Tabii bunda ihtilafın devamında çıkar gören ve sadece Rus askerlerinden ibaret barış gücü gönderilmesinde ısrar eden Rusya Federasyonu yanında ABD ve diğer Batılılar da Azerbaycan'ın yolunu kesmekte işbirliği yaptılar. Bilindiği gibi o yıllar bakan yardımcısı Talbott'un sonradan değiştirdiği "önce Rusya" politikası devridir. Bir süre ABD delegesi olan Büyükelçi Jack Maresca'nın Amerikan senatörlerince baskı altında tutulduğunu, şikayetlere hedef olduğunu biliyorum.

Azerbaycan-Ermenistan ihtilafını hayalci bir tasarımla 15 gün sürmesi tahmin edilen uluslararası konferansa bir anlaşma, en azından ortak öneriler getirmesi görevi verilen Minsk Grubu da böylece kurulmuş oldu. Grubun ilk başkanlıkları ihtilafı özel çıkarları olmayan Finlandiya, sonra da İsveç'e verildi. Her iki ülke de bu işle en yetenekli diplomatlarını görevlendirdiler. Zaman zaman kabul edemeyeceğimiz teklifler getirmiş olsalar da ciddiyetle ve sabırla çalıştılar. Türkiye de aynı şeyi yaptı, Azerilere yardımcı oldu. Burada ayrıntılara girme olanağımız yok, ben sonraki toplantıların küçük bir bölümüne katıldım. Değerli meslektaşım Candan Azer'in "Babadan Oğula Güney Kafkasya" başlıklı kitabında bir hayli ayrıntı var. Büyükelçi Ömer Ersun da makaleler yazdı. Burada Grubun başarısızlığının nedenlerine kısaca değinmekle yetineyim. Karabağ Ermenileri küçük bir anlaşma ihtimalinin belirmesi halinde bile Ermenistan'ın her türlü desteğiyle yeni bir saldırıya geçerek işgallerini genişlettiler. Birleşmiş Milletler istatistiklerine göre 900.000'den fazla Karabağlı ve mücavir bölgelerdeki Azerbaycanlı sürüldü.

Tabii Azerbaycan'daki karışık iç siyaset de toparlanmalarına yardımcı olmadı. Beş Azerbaycan vilayetinin de işgal edilmesiyle sorun Karabağ ihtilafı olmaktan çıkıp açıkça Ermenistan'ın bir toprak kazanma, genişleme siyasetine dönüştü, bunu da halklarına ve dünya kamuoyuna güvenlik ihtiyacı olarak sattılar. Batı kamuoyu çoğunluğunda açıkça söylenmese bile "zavallı Ermenilerin üzerine fazla gitmeyelim, zaten topraklarını Türkler işgal etmişti" gibi bir düşünce olduğu açık. "Soykırım" propagandalarından da nemalanan

bu düşünce önemli veya nüfuzlu Ermeni azınlığı olan ilkelerin hükümetlerine Ermenistan destekçisi olma rahatlığını da vermiştir. Bu Grup iki yıl boyunca toplandı, çeşitli formüller oluşturuldu, hatta gönderilmesi düşünülen barış gücünün konuşlandırılma ve lojistik ayrıntıları bile planlandı ama iki taraf arasında 1992'de kabul edilen ateşkes anlaşmasından başka bir ilerleme olmadı. Anlaşılan uluslararası politikanın patronları Finlandiya ve İsveçli diplomatların fazlaca objektif olmalarından rahatsızlık duydular.

Batılılar Rusya Federasyonunu doğrudan karşılığın almaktan çekindiler. O tarihteki Rusya temsilcisi Büyükelçi Kazimirov, Sovyetler Birliği devri bir yana, çarlık Rusya'sının en saldırgan emperyalist devirlerinin diplomatlarına taş çıkaracak tutumlar sergiledi. AGİK içerisinde talimatını Rusya Federasyonu Dışişlerinden değil, Milli Savunma Bakanı General Grachev'den aldığı söyleniyordu. İsveç ve Finlandiyalı diplomatlar yeterli desteği göremedi, komşusunun topraklarını işgal eden Ermenistan'a başka örneklerinde görüldüğü gibi bir baskı yapılmadı. Minsk Grubunda Türkiye haklı olarak Azerbaycan'ı destekliyordu, Karabağ'ın fiilen bile olsa Azerbaycan'dan ayrılmasını öngören bir anlaşmayı kabul etmeyeceği belliydi. Almanya bu konuda bir hayli objektif davranmasına rağmen kuvvetli bir destek vermesi söz konusu olamazdı. Sanırım, Rusya ve Batılılar bu grubun yetkilerini kısip kestirmeden gitmek için "eşbaşkanlık" sisteminde anlaşıldılar. Kabul ettirdikleri görev taslağı inisiyatifi hatta bütün yetkileri başkanlara veriyordu. Grubun oylama sistemi bile belirsizdi. Roma'da yapılan ilk toplantıya katıldıktan sonra AGİK konferanslarına döndüğüm için sonraki gelişmelerin ayrıntıları bilemiyorum.

Ancak 1994 Budapeşte Zirvesinde bu sistemin nasıl kabul edildiğini veya ettirildiğine şahit oldum. Zirvede Tabii baş delegemiz Sayın Tansu Çiller, ben de Konferanstaki heyet başkanlığı sıfatım dolayısıyla yardımcısı durumundaydım. Devlet veya Hükümet Başkanları konferansından önce yapılan hazırlık çalışmalarında Minsk Grubu da toplandı. Büyükelçi Kazimirov nihayet ağızından baklayı çıkardı ve Rusya'nın arabuluculuğu ve Rus kuvvetlerinden mürekkep bir barış gücü gönderilmesi kabul edilmedikçe rapordaki tavsiyelerde hiçbirini kabul etmeyeceğini söyledi. Zirve konferansı saat 10.00da başlıyor, ben de o sabah saat 09.00'da arkadaşlarla görüşmek için konferans salonunun yakınında delegasyonumuza ayrılan odaya yöneldim. Az sonra yukarıda andığım Azerbaycan bakan yardımcısını karşımda buldum. Asık bir yüzle olanları biliyor musun dediğinde ne olduğunu sordum. Minsk Grubu'nun başkanlığının üç eş başkan olarak ABD, Fransa ve Rusya'ya verildiğini söyledi. Böyle şey olmaz, bunu kabul etmeyiz deyince "Ali Bey, sen öyle söylersin ama kabul ettiniz bile" deyince bizden kimin onay verdiğini sordum. Cevabı ilginçti: "Sizin Başbakanın danışmanıymış dedi. Adet ve dürüstlük icabı gruba katılan delegasyonların önceden haberdar edilmesi gerekirdi, bunu yapmamalarından niyetleri anlaşılıyordu. Bizden bunu kabul eden kişi merkezden geliyordu ve ilke olarak gerekli talimatı almış olmalıydı. Teoride her şey bitmedi, pek nadir kullanılan bir yöntem olsa da böyle bir kararı toplantıda açarak önleme imkânı olabilir diye düşündüm. Bunun için konunun çok önemli sayılması ve bizzat Başbakanın müdahale etmesi gerekirdi. Bu imkânı elde edemedik, zira bir saat içinde Başkan ikna edilse bile üyeler bir araya getirme imkânı yoktu, gibi konuyu gündeme de aldırılmamışlardı.

Azeriler de toplantıda bu sisteme itirazlarını dile getirmeyince bu garip düzenleme üzerinde görüşme olmadan bir karar yerine "Başkanın beyanı" olarak nihai belgeye

eklendi. Kimse önceden itiraz etmediğine göre başkanın beyanı karar oluyordu. Kısacası konu uluslararası toplantılarda sıkça görülen bir tertiple ABD, Fransa ve Rusya Federasyonu gibi objektif olamayacak üç ülkenin inisiyatifine veya insafına bırakıldı. Yine de benim müdahil olduğum devrede ABD Delegasyonunun bu üçlü arasında en tarafsız hareket eden delegasyon olduğunu söyleyebilirim. Eşbaşkanlar hala çalışmaya devam ediyor, AGİK ve Güvenlik Konseyine yıllık raporlar veriyor. Tabii bu arada başkanlar da iki yılda bir değişiyor. Daha kaç yıl toplanmaya devam edeceklerini Allah bilir. Azerbaycan'ın petrolü olmasaydı sorun çoktan aleyhine çözümlenirdi.

About the author:

To cite this article: Ali Hikmet ALP. 2026. "MİNSK GRUBU EŞ BAŞKANLIK SİSTEMİ." Center For Eurasian Studies (AVİM), Blog No.2013 / 16. February 26. Accessed June 09, 2026. <https://avim.org.tr/public/Blog/MINSK-GRUBU-ES-BASKANLIK-SISTEMI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır